

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Een groet van God

(Efeze 1:1, 2)

Paulus zit in de gevangenis. Zijn werk moest hij beëindigen. En zijn hart en gedachten gaan uit naar de gemeenten van zijn Zender. Hij zou allen willen bezoeken en helpen en troosten. Want vele van de gemeenten in Klein-Azië heeft hij zien ontstaan en groeien en sterker worden.

Op één van zijn zendingsreizen kwam hij ook in Efeze, de metropool van Asia.

Gedreven door de blijvende opdracht van Christus en met nooit ophoudende hartstocht voor zijn Heiland. Toen hij Efeze naderde moet die gedachte in hem zijn opgesprongen: Efeze, een grote stad Gods.

Efeze, nu nog een donkere city, eens een licht-stad. Door het evangelie. Met die boodschap van Christus ging hij tot de aanval op de duisternis over. Een gemeente ontstond. God was met hem. En die gemeente werd een centrum, een haard van heil in Asia. Van alle kanten kwamen de mensen uit de provincie naar Efeze toe.

Velen kwamen als duisterlingen de stad in en gingen als fakkel dragers weer naar huis. Ze droegen het licht de donkerheid in.

Gemakkelijk ging dat alles niet. Enorme tegenstand ontstond. De duivel geeft zijn gebied niet zo maar prijs. Om elke meter grond, om elk stukje mensenleven wordt gevochten. Fel en hevig. Ik heb, zegt Paulus ergens, in Efeze tegen de wilde beesten gevochten! Dat zegt ons wel, wat er gebeurt als de vijandschap tegen het evangelie losbreekt.

Maar hij heeft Christus zien overwinnen. De machten moesten wijken. En dat is zijn blijdschap en troost in de gevangenis.

Anderzijds kent Paulus als geen ander de gevaren die de gemeenten bedreigen. Wat een machten, wat een verleidingen, wat een geestelijke boosheden! Hoe zullen ze standhouden, die jonge gemeenten met hun verse geloof?

Hij schrijft een brief. Waarschijnlijk een brief, allereerst naar Efeze gezonden en verder rondgestuurd door de gemeenten van Asia.

Zoals in de oudheid gewoonte was, begint de brief met de vermelding van de afzender.

Paulus, een apostel van Christus Jezus. Wat moet hij zeggen tegen die mensen in voortdurende bedreiging? Mensen die leven in blijvende strijd? Zal hij over zichzelf gaan schrijven? Over zijn moeiten, zijn teleurstelling, zijn eenzaamheid? Of misschien dit: nemen jullie nu eens een voorbeeld aan mij. Ik ben maar heel alléén met de prediking in jullie stad begonnen, met de strijd tegen de dienst van Artemis, tegen de keizersverering, tegen het bijgeloof, tegen alles wat in een wereld zonder God verduiveld is?

Wordt hun een ideaal voor ogen getoerd van een mens, een doorzetter, een geweldenaar, een super-christen?

Zo is hij wel bekeken en beschreven door mensen.

„Als men mij zou vragen, welke mens ik voor de grootste weldoener van ons geslacht houd, dan zou ik zonder bedenken Paulus noemen.”

„Geen Paulus in de wereld, wie zou de onmetelijke gevolgen hiervan in de zede, de literatuur, de ontwikkeling van de geschiedenis van het mensengeslacht hebben kunnen berekenen?”

„Als een geestelijke Atlas draagt hij alleen de hele heidense wereld op zijn schouders.”

Genoeg. Er zullen wel meer van die geweldige woorden over hem geschreven zijn. Hij zelf doet het in ieder geval niet.

Maar wát gaf dan aan het leven van deze man zulk een krácht?

Paulus, door de wil van God een apostel van Christus Jezus.

Iemand, die uitgezonden is door Christus Jezus met het puntige woord in een harde, kei-harde wereld, een ijsbreker van het evangelie, een man met de springstof bij zich voor de onbegaanbare rotsen van Azië en Europa.

Is dat niet geweldig? Zijn die bewonderende woorden dan toch niet goed voor zo'n pionier?

Het is inderdaad geweldig, maar alleen door de wil van God. Ik werd er toe gedrongen door een wil die sterker was dan de mijne. Ik meende eertijds veel vijandige dingen te moeten doen tegen die naam. Maar door de wil van God is het anders geworden. Een woord vol ingehouden tranen. Nóg ziet hij zichzelf jachten naar Damascus. Nóg voelt hij de dreun die hij kreeg vlak voor hij de stad bereikte. Nóg trilt op het netvlies van zijn hart het beeld van Hem, die hem tegen de grond smeed: de Zoon van God, de Beloofde, de Heer der wereld, Jezus, die hij vervolgde.

Paulus wilde niet. Gód wilde. God nam hem in zijn dienst. Hij was er al lang toe bestemd. De mensen in Asia krijgen dus geen briefje van Paulus, maar een woord van God.

De geadresseerden. Wat zijn dat voor mensen? Stumpers, die leven in de schaduw van Satans troon? Aangevochten zwakkelingen? Beklaagden van alle kant? Zondaren die in veel zaken struikelen. Mensen met een massa dwalingen?

Het zal allemaal wel waar zijn.

De apostel noemt hen: heiligen en gelovigen in Christus Jezus. Hij schrijft over haar glans en haar rijkdom en haar vastheid.

Heiligen zijn het: losgetrokken uit de schaduw van satans troon. Van kinderen-des-toorns gemaakt tot kinderen van God. Apart gezet, eruitgehaald, eruitgetrokken met onoverwinnelijke kracht.

Een geweldig ding: in Christus ziet God de gemeente heilig, zijn privé-eigendom.

Een heilige gemeente, niet allereerst omdat

ze vlekkeloos in zichzelf is. Want de gemeente bestaat uit alleszins aanvechtbare mensen. Van alles is er straks te zeggen, te vermanen. Vlekken en rimpels genoeg. Maar: ze zijn van Gód!

Gelovigen in Christus Jezus. Ze hadden zich (en ze wisten zelf niet hoe!) laten overreden door zijn woord. Ze waren gevallen voor de macht en het geweld van het evangelie. Ze hadden alle krukken weggesmeten en het alleen met Christus gewaagd. Ze zijn méér dan volgelingen, méér dan knechten: ze hebben een onwankelbare levensgemeenschap met de hun verkondigde Christus.

Wat zullen deze mensen van deze apostel nu toch wel horen? Vermaning op vermaning, waarschuwing van de eerste tot de laatste zin, zal de donkerheid van hun omgeving het enige thema zijn van dit schrijven?

Hoor: genade en vrede voor U van God onze Vader en van de Here Jezus Christus.

Genade en vrede.

Die woorden kennen wij. We horen ze elke zondag. Ze deinen over ons heen. We verstaan ze haast niet. En voor mensen die helemaal niets van het evangelie weten zijn het holle, lege klanken.

En toch: wat een machtige groet.

Genade: midden in de miezerige narigheid van een mensenleven, midden in verstikkende moeiten en in uitzichtloze situaties komt die groet van de hoge, verheven God, die zo heilig is dat zelfs zijnen engelen hun gezicht voor Hem bedekken.

Hij buigt zich neer. En zegt tot hen: zeg maar Vader!

Hij die een ontoegankelijk licht bewoont, buigen zich tot geslagen en modderige mensen: genade voor U.

Zo hoog de hemel mag boven de aarde zijn, is zijn genade geweldig over allen die Hem vrezen.

En vrede. Ze zijn veilig bij Hem. En ze mogen dat samen kennen. De gemeente van de vrede.

Ze rusten in God; de angst en de vrees zijn immers overwonnen. Hij zal niet altoos twisten en niet eeuwig toornig zijn. Hij vergeeft.

Genade van Hem. Daarom vrede.

Een vrede, die gekend en genoten wordt in de gemeenschap van mensen, die rusten in de Vader en de Heer Jezus Christus.

Een blijde dag toen deze brief gelezen werd. Zo maar de groeten van God krijgen. Licht en vrede, genade en heil voor donkere figuren die dwalen over de aarde: een verlore gemeente.

Een gemeente, die een God en Vader heeft, die in Christus spreekt van genade, die mensen in diepste ellende opvangt en de schuld wegneemt. Dat is het einde van de angst, de onrust, de disharmonie, de verscheurdheid, het einde van het kapotte leven.

Een oude brief. Negentienhonderd jaar lang komt diezelfde boodschap al tot ontredderde mensen. Ze worden geroepen zich te laten overreden en Gods groet aan te nemen en te beantwoorden.

Wat een wonder: elke dag is zijn groet weer nieuw!

Z.

v. O.

Wereldgelijkvormigheid

(Slot)

In finesses dit leven te omschrijven is niet mogelijk en — als ons leven waarlijk staat in het teken van het offer — ook niet nodig. De ene maal zullen wij, om 's Heren wil, eten met de tollenaars en zondaren — een andere maal zullen wij in het midden der broeders puur water drinken, zeggende: „Verzorgt het vlees niet tot begeerlijkheden!” Paulus zou zeggen: „Eet maar gerust vlees, het is lekker!, maar bedenkt dat het heil van een broeder belangrijker is dan een biefstuk!” Wat precies mag en niet mag kunnen wij niet in formules voor alle tijden vastleggen. Want de Smalle Weg is veel en veel smaller dan het afgebakend paadje, dat sommigen niet zonder vergenoegdheid betreden en waarop hun vlees gerust is. Ja, zij slingert zich dwars door de wereld heen. De distantie tussen de Brede en de Smalle Weg is háárfijn! Bij de Enge Poort zegt men de wereld niet voorgoed vaarwel, deze verlaat ons pas bij de Paarden Poort. Ondanks deze dagelijkse beslissingen over ons handelen, niettegenstaande onvermijdelijke nuances daarin, kan de richting van ons leven duidelijk zijn voor ons eigen geweten en zal zij duidelijk zijn voor anderen. Want waar een offer is, is vuur! En vuur wordt gezien en gevoeld.

V.

Als wij aan de wereldgelijkvormigheid, die ons veel ernstiger bedreigt dan velen vermoeden, willen ontkomen — zullen wij moeten beginnen met het begin, namelijk de Bekering. Paulus zegt: „Wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt onderkennen wat de wil van God is, het goede, welgevallige en volkomene”. (Romeinen 12 vers 2). Vele jaren geleden hoorde ik mijn geliefde leermeester en vriend Dr Bastiaan Wielenga in een preek uitroepen: „Onze kerken zijn ziek! Zij zijn ziek op het punt van de bekering”. Ik neem dit woord over en verzwijg het niet uit angst, dat anderen zullen zeggen: „Zie je wel, de gereformeerden zijn zo best niet.” Och, als wij dit laatste niet wisten, dan wären wij niet gereformeerd! Wie zou menen, dat hij en de zijnen beter zijn, kan in ieder geval de naam gereformeerd wel aan de kapstok hangen! Dat de bekering nu zo op de achtergrond is geraakt, heeft ongetwijfeld verschillende oorzaken. Het woord is in zekere zin erfelijk belast, het is geannexeerd door een Christelijk voluntarisme en anderzijds door een piëtisme waarin wij ons geestelijk niet thuisvoelen. Maar dat verscherpt juist de eis om de bekering in Bijbelse zin te prediken: „wordt hervormd door de vernieuwing van uw denken, opdat gij moogt onderkennen...” Bekering is dat men de Waarheid primair stelt en aan deze Goddelijke Waarheid gans zijn leven, ook de methode van zijn arbeid, onderwerpt. Een andere reden van het verstillen van de oproep tot bekering is misschien hierin gelegen, dat dit stuk der waarheid in de Catechismus (het enige algemeen bekende belijdenisschrift der gereformeerde gezindheid) niet zijn meest geëigende plaats noch zijn duidelijkste omschrijving heeft gekregen. Naar het mij voorkomt zal de prediker reeds bij Zondag 7 van de bekering hebben te spreken in één adem met de prediking over het geloof of — beter uitgedrukt — de prediking van het Volk Gods, dat gelooft en zich bekeert. Bij Zondag 33 kan hierover dan nader gehandeld worden. Een derde oorzaak van de verachtering in de oproep tot bekering is het feit, dat over dit stuk der belijdenis onder ons wel eens het één en ander aan de hand is geweest. Wat mij betreft, ik heb geen overwegend bezwaar tegen de voorstelling, dat de bekering een proces zou zijn, mits men zich maar niet aan de illusie overgeeft, dat dit proces zonder vele grotere en kleinere schokken verloopt. Voorts bedenke men wel, dat een proces niet is iets, dat men ondergaat, maar het is iets, dat men belééft! De prediking der bekering moet in ere hersteld worden. De Enge Poort staat niet een enkele maal in het Stadion op de plaats van de goal-palen en het tennisnet, zij moet door elke prediking in het midden der Gemeente opgericht worden. Zij is èng, óók voor de meest-geheide gereformeerde! Ach, het woord „bekering” wil ons dáárom zo moeilijk over de lippen, omdat wij persoonlijk met de bekering geen ernst maken. De honderden klap- en flapdeuren van de wereld leiden ons oog van de

Enge Poort. Doch God blijft ons tot bekering roepen.

Bekering is wederkeer tot de God der Vaders. Niet tot een bepaalde levenswijze onzer vaders moeten wij terugkeren doch tot hun godsvrucht. Tot hun omhelzen van de Souvereine Liefde Gods en hun wandelen naar Het Verbond. Niemand onzer heeft reden tot roemen noch recht voor zich een sokkel te vragen als een gereformeerde die-hard. Allen zijn wij méér gelijkvormig dan wij weten of vermoeden, wij zitten in de klauwen van de tijdgeest. We kunnen slechts vurig bidden: „HEER, bekeer ons, zo zullen wij bekeerd zijn, want Gij zijt de HEER onze God”. En in dat: „Bekeer ons, want Gij zijt onze God”, grijpt het kinderlijke geloof naar de twee palen van de gereformeerde belijdenis of, wilt ge een Bijbels beeld, naar de Jachin en naar de Boaz, de twee zuilen die het

ene tempeldak schragen. Wij belijden in deze bede: „dat 't eeuwig zeker is”, „dat er geen klauw zal achterblijven.” En tegelijk, in éne adem, erkennen wij: „dat de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, dat wij met de schroevleken van de Stad Verderf aan onze klederen ingaan door de Enge Poort”. In dit kinderlijk geloof, dat aan geen enkel manisme behoefte heeft, zullen wij het Erfdeel onzer Vaders bewaren en bouwen.

Op U Almag vas vertrouwend
het ons vaad're gebou,
Skenk ook ons die krag, o Here,
om te handhaaf en te hou.
Dat die erwe onzer vaad're
vir ons' kinders erwe blij,
Knegte van die Allerhoogste,
téen die hele wereld vrij!
Soos ons vaad're vertrou het,
leer ok ons vertrou, o Heer,
Met ons land en met ons nasie
sal dit wèl wees. God regeer!

Amsterdam

N. Baas †

„Leringen der Vaders”

(Slot)

We hebben nu al verschillende malen het geschrift Pirkej Aboth ontmoet. En menige belangstellende lezer zal zich hebben afgevraagd: wat is dat eigenlijk? Welnu, Pirkej Aboth betekent: Hoofdstukken, pericopen, passages, en dan ook: lessen, leringen der vaders. En dit geschrift is één van de tractaten van de Joodse Talmoed. Die Talmoed is een zeer samengesteld geheel. Het woord Talmoed betekent zoiets als „lering”, „onderwijzing”, en dat is ook de bedoeling van het werk. Het wil onderwijzen in de wet van Mozes voor alle mogelijke gevallen die zich kunnen voordoen. Het geeft toepassing van die wet voor de dagelijkse praktijk des levens. Daarmee is evenwel nog niet genoeg gezegd. Onder de Joodse wetsleraars was ook nog wel verschil van opvatting inzake het verstaan en toepassen van de Mozaïsche wet. We vinden in de Talmoed dan ook wel de meningen van verschillende vooraanstaande wetsleraars weergegeven, zonder dat nu de ene of de andere bindend opgelegd wordt. Er is tussen de leraars gediscussieerd en de neerslag van die discussies is in de Talmoed te vinden.

De Talmoed bestaat uit twee delen. Het ene deel, Misjna genoemd, bevat het hierboven genoemde. Misjna betekent ook weer „lering”. Eigenlijk: „herhaling”. De leerstof werd in de scholen der Rabbijnen al maar herhaald, want ze was niet schriftelijk vastgelegd. Door het al maar weer herhaalde mondelinge onderricht moesten de leerlingen zich de stof eigen maken. Tenslotte is men wel gaan optekenen, en de Misjna van een zekere Rabbi Juda is de Misjna geworden die allerwegen als gezaghebbend werd erkend (± 200 na Chr.).

Naast de Misjna, die in het Hebreeuws (een jonger Hebreeuws dan dat van het Oude Testament) geschreven is, staat de Gemara, dat zo ongeveer „voltooiing” betekent. De Gemara is gereedigeerd in het Aramees (dat reeds in de dagen van Jezus' omwandeling de spreektaal was), en zij bevat de discussies die weer door latere geleerden over de Misjna gehouden zijn. Men kan dit proces: van discussie tot discussie vergelijken met onze Bijbelstudie. Iemand, b.v. Calvijn, schrijft commentaren over Bijbelboeken. Maar in later tijd ontspringen zich weer discussies over wat Calvijn op deze en op die plaats heeft bedoeld te zeggen.

De Misjna bestaat uit zes delen en omvat in haar geheel 63 tractaten, die over allerlei onderwerpen handelen, o.a. over de feestdagen, het huwelijk (echtscheiding), burgerlijk en strafrecht, cultische onreinheid etc. Het is een omvangrijk werk. De uitgave van Philip Blackman, die ik al genoemd heb, bestaat uit zes niet bepaald dunne delen, waaraan dan nog een supplementdeel is toegevoegd. De lectuur is oer-vervelend. Dat is tenminste mijn opinie. Wie de Misjna leest ziet duidelijk hoe het Jodendom de wet van Mozes heeft verjuridiseerd. Ik geef een voorbeeld uit het tractaat dat over het loofhuttenfeest handelt:

„Een hut, die hoger is dan 20 el is ongeschikt; Rabbi Juda zegt: geschikt; en een, die niet de hoogte van 10 handbreedten heeft of die geen 3 wanden heeft of die zo weinig bedekt is dat

de zon van binnen meer is dan de schaduw, is ongeschikt. Een oude hut is volgens de school van Sjammai (een bekend, streng wetgeleerde uit de tijd van Jezus' omwandeling) ongeschikt, volgens de school van Hillel (ook een bekend wetgeleerde uit de tijd van Jezus, maar veel soepeler, ruimer dan Sjammai) geschikt. Wat verstaat men onder een oude hut? Een die men 30 of meer dagen vóór het Loofhuttenfeest gemaakt heeft. Heeft men haar echter bepaaldelijk met het oog op het feest gemaakt dan is ze, als is dit ook een jaar te voren gebeurd, geschikt” (zie hiervoor Palache blz. 72).

Nog een voorbeeld, genomen uit het tractaat over echtscheiding. Dit tractaat eindigt als volgt:

„De school van Sjammai zegt: Een man zal zijn vrouw niet wegzenden tenzij hij bij (aan) haar iets aanstotelijks gevonden heeft, want er is gezegd: omdat hij aan haar iets aanstotelijks gevonden heeft. Maar de school van Hillel zegt: zelfs wanneer zij zijn maal heeft laten aanbranden, want er is gezegd: omdat hij iets aanstotelijks bij haar gevonden heeft. Rabbi Aqiba zegt: zelfs wanneer hij een andere gevonden heeft die schoner is dan zij, want er is gezegd: dan zal wanneer zij geen genade vindt in zijn ogen...”

Het gaat hier over de interpretatie van Deut. 24 : 1: Wanneer iemand een vrouw genomen en gehuwd heeft, dan zal — als hij haar geen genegenheid toedraagt (= wanneer zij geen genade vindt in zijn ogen) omdat hij iets aanstotelijks aan haar gevonden heeft en hij een scheidbrief geschreven en haar die overhandigd heeft...

De vraag is: wat moet worden verstaan onder iets aanstotelijks? Men kan het opvatten als liggend op het gebied der kuisheid. Ook kan men het opvatten als liggend op het gebied van gezondheid en ziekte (een aanstotelijke, afgrijpselijke ziekte). Het is in elk geval niet geprecificeerd. De (strengere) school van Sjammai dacht aan onkuisheid en losbandigheid. Dan behoeft er nog niet bepaald sprake te wezen van kennelijke echtbreuk. Dáárvóór bestond een uitdrukkelijk gebod: de overspelster zal gestenigd worden. De school van Hillel was er gauwer bij om een reden te vinden tot het geven van een scheidbrief. En Rabbi Aqiba zei nog: wanneer hij een andere vrouw gevonden heeft die schoner is dan zij. Ook hier rijst weer een vraag: Is dit een apart vermelde reden? of is dit een aanvulling op de uitspraak van de school van Hillel? De al verschillende malen genoemde Blackman is van oordeel dat we met zo'n aanvulling te doen hebben: wanneer iemand zijn vrouw wil wegzenden om een reden als door de school van Hillel genoemd, dan behoeft hij het niet te laten omdat hij inmiddels een schonere vrouw gevonden heeft, zodat men zou kunnen zeggen: dáárom zendt hij z'n vrouw heen. We kunnen dit in dit verband rustig in het midden laten. Duidelijk is uit het Nieuwe Testament dat het heenzenden van de vrouw „om allerlei oorzaak” praktijk is geworden, zie Matth. 19 : 3. Het probleem wordt hier echter totaal verkeerd gesteld. Men piekert over de vraag: wanneer kan ik van m'n vrouw af komen? En dat moest helemaal geen vraag zijn. Mozes heeft in de bepaling van Deut. 24 vermoedelijk de bestaande praktijk (een vrij ge-

makkelijk heenzenden van de vrouw) willen beteugelen: men kan niet zo maar trouwen, de vrouw wegzenden en een poosje later met dezelfde vrouw hertrouwen. Mozes heeft het niet gemakkelijker maar moeilijker gemaakt. Maar dat was niet het laatste woord inzake het huwelijk omdat het niet het eerste woord was. Een scheef gegroeide boom heeft men niet in één keer recht getrokken. Mozes ging recht trekken, maar dat was niet in één ruk klaar. Jezus liet het eerste woord inzake het huwelijk horen: Zo is het van het begin af niet geweest! Paulus ging in de heidenwereld, waarin hij de bigamie en polygamie ontmoette, ook niet met één ruk alles recht trekken. Maar wél zei hij: ouderling kan alleen worden wie slechts één vrouw heeft. Duidelijk kan intussen zijn dat het Jodendom de instelling van Deut. 24 verjuridiseerde.

Wanneer we op deze manier een en ander horen uit de Misjna begrijpen we iets beter tegen welke geest Jezus de strijd aanbod: de geest van verjuridisering van de wet des verbonds. Een geest die ook in later tijd niet vreemd is in de kerk. Van de kerkenordening kan al héél gemakkelijk een juridisch wetboek gemaakt worden. Met de belijdenis kan men in diezelfde stijl handelen: 't staat zo en zo in de belijdenis, dus... En op de achtergrond verdwijnt dat het gaat om het kennen en verstaan van de Schriften. En met de Schrift zelf kan men óók nog handelen alsof zij een wetboek is. Neem b.v. de bekende regel van Matth. 18: Indien uw broeder gezondigd heeft, ga heen en spreek tussen u en hem alleen etc. De nieuwe vertaling heeft: Indien uw broeder zondigt, ga heen, bestraf hem onder vier ogen. Deze regel is opgenomen in de kerkenordening, zie art. 72 vv. Het gaat in deze regel om betrachtning van de christelijke naastenliefde, om het winnen van de broeder die afgedwaald is of een misstap heeft gezet. Wanneer ge zoiets bij uw broeder ziet, dan moet ge het niet aan de grote klok hangen maar ge moet proberen uw broeder op de rechte weg terug te brengen. En als dat gelukt dan moet ge er verder over zwijgen. Lukt het niet ga er dan met twee of drie op af. Ook weer om te proberen de broeder te behouden. En als ook dat niet lukt laat dan de hele gemeente er op af gaan. Ik heb wel eens dit beeld gebruikt: wanneer ge iemand in het water ziet vallen, probeer dan hem te redden, gooi hem een touw toe. Blijkt dat ene touw niet sterk genoeg te zijn, draai dan van twee of drie touwen een sterker in elkaar. En als ook dát het niet kan doen, neem dan een nóg veel sterker. Men kan van alles op dat beeld afdingen, maar ik geloof wel dat het duidelijk is. Nu kan men van die regel van Matth. 18 heel gemakkelijk een naar juridisch wetsregeltje maken. Iemand ziet zijn broeder mis gaan en denkt: dat moet de kerkeraad weten, want dat kán toch zo niet. Maar als hij de pen al in de hand heeft om een brief aan de kerkeraad te schrijven bedenkt hij: dat is waar ook: ik moet eerst zelf naar hem toe. Welaan, haastig een bezoek gebracht bij de dwalende broeder. Een vermaan op de stoep: je bent verkeerd, je moet je bekeren. De dwalende broeder probeert iets in te brengen, maar neen: je moet je bekeren! Dan een buurman erbij. Hetzelfde spel herhaalt zich. En dan een brief naar de kerkeraad. De kerkeraad vraagt: Bent u overeenkomstig Matth. 18 eerst zelf bij die broeder geweest en daarna met één of twee getuigen? Ja zeker, dat is allemaal in orde. Ieder voelt: hier is niet de broederlijke liefde aan het werk geweest, die getracht heeft om de dwalende broeder te behouden. Maar een juridisch regeltje is betracht. En zo kan het met heel veel van wat de Schrift zegt.

De schriftgeleerden waren heus wel goed thuis in de Schrift (toen het Oude Testament). En toch: ze **verstonden** de Schrift niet. Ze hadden een deksel op hun hart wanneer ze Mozes lazen. Met Jezus' leerlingen was het veelszins ook zo, al waren die bereid om naar Jezus te luisteren. Dát was het grote, principiële verschil. Maar ze hebben pas langzamerhand de Schrift leren **verstaan**. Tot de Emmaüsgangers zei Jezus: O onverstandigen en tragen van hart dat gij niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben... En Hij begon bij Mozes en bij al de profeten en legde hun uit wat in al de Schriften op Hem betrekking had. En aangaande diezelfde opstandingsdag lezen we in Lucas 24 : 45 met betrekking tot de discipelen: Toen opende Hij hun verstand zodat ze de Schriften begrepen. Toen kon Petrus op de Pinksterdag grijpen naar de profetie van Joël, naar Psalm 16 en Psalm 110: dát is het, dáár staat het.

In het tractaat „Leringen der vadersen” worden vele vadersen genoemd. Deze heeft de overlevering van die ontvangen, en die weer van die enz. enz. Zó leerden de schriftgeleerden: ik heb het van die autoriteit, en die had het van die etc. Jezus leerde als machthebbende: **Ik** zeg u. En Hij zei eens: gij zult op aarde niemand uw vader noemen (Matth. 23 : 9). Maar het Jodendom had een hele rij van vadersen. En ook ons zijn ze niet onbekend, of ze nu wél of niét „kerkvader” genoemd plegen te worden. Ook de „leringen der vadersen” zijn ons niet vreemd. De traditie neemt menigmaal een grote plaats in: die of die heeft het gezegd (geschreven) en nu **is** het ook zo. De ellende van de binding aan gangbare, van de „vadersen” overgeleverde leringen hebben we beleefd.

Een en ander betekent natuurlijk niet dat de historie, ook de historie van het verstaan der Schriften, geen betekenis zou hebben. Maar we moeten met de historie en met wat in het verleden wel geleerd is voorzichtig zijn. Met betrekking tot de kerkregering is het verleden vaak te hulp geroepen: zo hebben de vadersen het toen en toen gedaan, dús dat is kerkrechtelijk wel juist. Maar zo kan men met de historie de juistheid van elke kerkrechtelijke dwaling wel bewijzen. En zo zit het ook met de leer. Verschillende onderdelen van de leer komen voor en na in bespreking en hier en daar wordt dan wel eens een vraagteken gezet: Is dit wel juist, schriftuurlijk? hebben we dat altijd wel goed gezien, verstaan in het verleden? hebben we het niet maar klakkeloos overgenomen? Dan zijn er altijd mensen die wat bevreesd worden: Gaat dat wel goed? is hier geen afwijking van de zuivere leer? Die vragen mogen gesteld worden. Maar anderzijds: er moet vrijheid zijn tot Schriftonderzoek, vrijheid ook om in afwijking van de gangbare mening een ander (beter) verstaan van de Schrift voor te dragen.

De „leringen der vadersen” kunnen leerzaam zijn. Maar zij kunnen dat ook in déze zin zijn: hoe het niét is en niét moet.

A.

B. J.

„Kerkelijk Leven”

Ontzettend

I

Ds. D. van Dijk, vrijgemaakt gereformeerd emerituspredikant te Groningen, heeft geschreven dat Christus Zijn Kerk vergadert via... de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken.

Ontzettend, dát te durven beweren op zo'n leeftijd. Stelt u zich voor: een nietig mensje in een nietig stadje van een nietig landje op dat nietige wereldbolletje (allemaal stofjes in de oneindige kosmos) verkondigt dat de Almachtige God Zijn Kerk zal vergaderen uitgerkend via... de kerk, waarin de laatste jaren het meest van alle kerken gesold is met het allergrootste, 't meestomvattende, het allerrijkste gebod van de Heer: het gebod der Liefde!

Welk een ontstellende hoogmoed! Welk een „vernederings” van de Schepper van hemel en aarde om van Hem een klein nietig vrijgemaakt-gereforméerd godje te maken! Nog een poosje en ds. Van Dijk verkondigt ook nog dat Christus Zijn Kerk vergadert via de „doorgaande reformatie”-groep in zijn kerk. En nóg een poosje of ds. Van Dijk weet te vertellen dat God Zijn Kerk uitsluitend vergadert via... ds. Van Dijk...

Wij vragen ons af hoe hij, die Gods wegen blijkbaar zó precies weet uit te stippelen, nog

Vervolg Te Berde

lid zou zijn die daarover iets zou zeggen, werd niet verwerkelijk.

Het is niet rechtvaardig zich tegen Israël te keren. Israël heeft Nederland niets gedaan. Wel omgekeerd. In het heden en in het verleden. We hebben nog wel wat goed te maken. Dat zou ook christelijke politiek zijn. Maar de rechterzijde zweeg en was er niet.

Amelink

TE BERDE

Op 28 december van het vorige jaar vond in de Tweede Kamer o.a. het debat plaats over de begroting van buitenlandse zaken.

Het debat zelf en de belangstelling daarvoor was een typisch voorbeeld om te illustreren dat er met de functionering van de parlementaire democratie iets mis is.

Het debat vond plaats onder grote publieke belangstelling, maar onder zeer geringe belangstelling van de kant van de Kamerleden, althans van de rechterzijde. Daarover kan ik alleen oordelen, want daarop heeft men alleen het gezicht vanaf de publieke tribune.

De eerste spreker, mevrouw Stoffels van Haften hield een niet onverdienstelijk betoog voor een vrijwel geheel verdwenen rechterzijde.

Daaraan voorafgaande vond er een orde-debat plaats. Hoe belangrijk de zaken, waarover toen gesproken werd, op zich zelf ook waren, ze waren minder belangrijk dan de buitenlandse zaken. Bij het ordede-bat was vrijwel de gehele Kamer aanwezig. Alle grote kanonnen moesten hun zegje doen, maar alle grote kanonnen verdwenen toen buitenlandse zaken aan de orde kwam. Waar ze heen gingen weet ik niet, maar in de vergaderzaal waren ze niet.

Grote belangstelling van het publiek. Geringe belangstelling van de zijde van de Kamerleden. Dat is zo ongeveer wel een tekening van de situatie. In het afgelopen jaar uitte zich dat in het rookbommen gooien op de tiende maart en in het percentage 8 dat de Boerenpartij wist te halen. Het feit dat er van de populariteit van Koekkoek wel het een en ander zal zijn afgebrokkeld wil nog niet zeggen dat het verschijnsel, waardoor het mogelijk was dat hij zo veel succes bood, verdwenen is. Een vrij groot gevoel van onbehagen is er blijkbaar bij veel kiezers. Het is kennelijk tot de gekozenen, althans die van de rechterzijde, nog niet doorgedrongen. Het gevaar dat zich in het afgelopen jaar duidelijk manifesteerde is dat de politieke belangstelling zich verplaatst van het parlement naar de straat en de teach-in. Een niet onbedenklijk verschijnsel. De Kamerleden kunnen voor het terugdringen van dit verschijnsel alleen maar zorgen door de zogenoemde duidelijkheid, maar zeker allereerst door minstens net zo veel belangstelling te tonen voor de debatten dan het publiek doet.

De rol van Nederland in de internationale politiek is niet zo groot, al is die groter dan menigeen denkt. Terecht kwam daarom Vietnam aan de orde. Terecht ook de eventuele levering van duikboten aan Zuid-Afrika, al is het niet duidelijk waarom men voor die levering zo bevreesd is. Een wapen in de apartheid kunnen die duikboten onmogelijk zijn.

Verbazingwekkend was het dat niemand over de situatie in het Midden-Oosten sprak. Dr. Geelkerken verwees naar het pas gevierde Kerstfeest, zij het in vage termen, maar dat bracht hem ook niet op de gedachte over Israël te spreken. Nederland heeft in het afgelopen jaar niet zo'n goede beurt gemaakt tegenover Israël. In de Veiligheidsraad stemde ook Nederland voor een resolutie waarin het optreden van Israël in een bepaalde vergeldingsactie werd veroordeeld. Deze veroordeling vond plaats zonder dat er rekening mee werd gehouden dat Israël voortdurend getreiterd en bedreigd wordt door de omringende Arabische staten. Men mag blijkbaar in de internationale politiek blijkbaar wel hardop zeggen dat men van plan is een staat weg te geven en de bevolking in zee te drijven, maar men mag zich daarentegen niet verwerpen zonder ook Nederland tegenover zich te krijgen.

De verwachting dat er althans één Kamer-

Zie verder 2e kolom.

één nacht rustig kan slapen met de „wetenschap”, dat alle niet-vrijgemaakt-gereformeerden op héél de wereld voor eeuwig verloren zullen gaan. Daar moet je méér dan God voor zijn!

Ontzettend, zóveel hoogmoed van zo'n nietig mensje...

Ontzettend

II

Bovenstaand artikel vonden we in „Zie!”, een „Onafhankelijk Maandblad voor christelijke samenleving”, waarin „leden van de Baptisten Gemeenten, de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Evangelisch Lutherse Kerk, de Gereformeerde Gemeenten, de Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), de Nederlandse Hervormde Kerk en de Vrije Evangelische Gemeenten” de redactie en de medewerkers vormen.

Voor ons ligt het nummer van december 1966, eerste jaargang nummer 7. Het blad ijvert voor de kerkelijke eenheid der Christgelovigen. Maar het is de vraag of dat op deze wijze kan en mag. Of liever, dit is voor ons géén vraag.

De stijl van dit blad is die van een boulevardblad. Wie op zoek is naar kerkelijke schandalen kan hier zijn hart ophalen. Niets blijft er over van: „Verkondigt het niet te Gaza en vertelt het niet op de straten van Askalon.” We dachten, dat schaamte nog altijd een goede christelijke deugd is en dat ook christelijke en kerkelijke vuile was niet behoort buiten gehangen te worden.

En het blad lezende, wordt men telkens herinnerd aan het spreekwoord: Verbeter de wereld en begin bij uzelf. Of, om meer in bijbelse stijl te blijven, aan het woord van de Here Jezus Christus dat men niet de splinter uit het oog van z'n broeder moet halen aler men de balk uit zijn eigen oog heeft weggedaan.

Het blad heeft de mond vol van liefde en eenheid, maar men bejegt anderen op een wijze, die met liefde op gespannen voet staat en de ware eenheid onder de christenen nu niet bevordert.

Neem wat hier publiek „getuigd” wordt van ds. D. van Dijk. Deze zou hebben geschreven „dat Christus Zijn Kerk vergadert via... de vrijgemaakte Gereformeerde Kerken”. Wáár ds. D. van Dijk dat geschreven heeft, in wèlk verband dat door hem is gezegd, daar mogen de lezers naar raden. De strekking, de draagwijdte, de zakelijke inhoud van hetgeen ds. Van Dijk zou hebben geschreven, het blijft alles in de mist.

En dan begint het pas goed: dat kleine mannetje D. van Dijk heeft de Almachtige God gebonden aan een kerk, waar gesold is met het gebod der Liefde. Liefde met een hoofdletter nog wel.

En in naam van de Liefde draaft de haat van de schrijver dan door: nog een poosje en de „doorgaande reformatie-groep” en nog een poosje en ds. D. van Dijk heeft de vergadering der kerk voor zich alleen gemonopoliseerd.

Dan komt de klap op de vuurpijl: ds. Van Dijk stelt dat alle niet-vrijgemaakten op héél de wereld voor eeuwig verloren gaan.

Dat is eenvoudigweg: laster.

En nog eens: kwaadaardige laster.

Die niet slechts ds. D. van Dijk, maar állen raakt, die niet ten opzichte van de kerk des Heren onverschillig zijn, maar vasthouden dat zij zich ook in haar leer, dienst en tucht houden moet aan het Woord van haar Heer.

Zoekt men zó een christelijker samenleven?

En zijn er waarlijk leden ener vrijgemaakte kerk, die aan zulke vuilspuiterij meedoen?

Indien ja, dan is het thans voor ons de tijd ons voor zulke broeders te schamen.

Het blad „Zie!” werd ons regelmatig toegezonden.

Thans hebben wij het aangekondigd.

En nemen hiermee meteen afscheid.

G. Visee

Vergadert Christus alleen door en in en tot Gereformeerde Kerk?

Deze vraag kwam betrekkelijk kort na de vrijmaking der kerken aan de orde. Door ds. E. T. van den Born werd in het Utrechtsch

Kerkblad — in het voorjaar van 1947, het juiste nummer kan ik helaas niet meer aangeven — gesteld „dat Christus wel congregeert in de valse kerk, maar tot de Gereformeerde Kerken onderhoudende artikel 31 K.O.”

Strekking en bedoeling van wat ds. Van den Born bedoelde is wel duidelijk. Het is dat onze Here Jezus Christus volkomen vrijmachtig vergadert zijn heilige, algemene, christelijke kerk, haar begint of opnieuw begint te vergaderen waar en wanneer Hij wil. De Geest blaast waarheen Hij wil. En er is niemand, en er is geen enkele vergadering van gelovigen, die de Here Jezus Christus dat vrijmachtige werken uit handen kan nemen, zich toeëigenen, voor zich monopoliseren.

Daarover liep het geschil tussen ds. Van den Born en mij niet.

Dat lag op een ander punt.

Hier n.l. dat ds. Van den Born stelde dat Christus, althans in Nederland, de kerk vergaderde, haar vergaderen zou tot de Gereformeerde kerken, onderhoudende artikel 31 van de kerkorde. M.a.w. dat de vrucht van de vergadering der kerk altijd zou zijn dat de door Christus' Geest en woord vergaderden zich voegden bij de in 1944 e.v.j. vrijgemaakte kerken.

Op deze kwestie ben ik destijds ingegaan in mijn referaat „De ware en de valse kerk” gehouden op de conferentie van predikanten bij de Gereformeerde Kerken in Nederland gehouden op 24 september 1947 te Kampen, en kort daarna gepubliceerd in „Dienst”.

Het is misschien om meer dan één reden van belang het toen gesprokene en geschrevene nog eens door te geven.

Stelling 23 van m'n referaat luidde:

„De mening, dat Christus heden wel in de valse kerk congregeert (vergadert) is juist voor zover ze uitdrukking geeft aan de waarheid, dat Hij in zijn grote genade telkens weer zijn verstrooide schapen bezoekt. Deze erkenning mag niet te kort doen aan de eis, aan alle schapen gesteld, zich bij de ware kerk te voegen.”

Aldus heb ik die stelling toegelicht:

„Onder ons vindt het wel geen tegenspraak dat de Here Jezus Christus telkens weer zijn verstrooide schapen bezoekt, en uit de hand van kwade herders redt. Men leze slechts Ezechiël 34. Tot het rijk van de tien stammen, hoewel men daar van de in de wet verordende eredienst in Jeruzalem zich had afgescheiden, de gouden kalveren in Bethel en Dan had opgericht, ja tot gruwelijke en schandelijke afgoderij was vervallen, zond God zijn profeten Elia en Elisa. En niet alleen had de HEERE zich daar zeventuizend doen overblijven, er waren er daar, die de HEERE vreesden „van der jeugd aan”. In het „Galilea der heidenen” ging het Licht op (Jes. 8 : 23; 9 : 31, Matth. 4 : 15). In zijn grote genade geeft Hij aan Zijn Woord, hoe ook in de valse kerk verduisterd en half begraven, aan zijn sacrament, hoe ook misbruikt, het effect van geloof en bekering zo vaak Hij wil. En zo vaak Hij dat doet, zet Hij de voeten dergenen, die Hij bezoekt, op de weg naar het Jeruzalem, dat Boven is (Stelling 10).

Maar deze barmhartigheid van Christus heft geenszins de eis op, die voor allen geldt: zich te voegen bij de ware kerk en zich af te scheiden, die van de kerk niet zijn.

Niet wat Christus doet is voor ons normatief, maar hetgeen Hij beveelt.

Dan volgt stelling 24:

„De mening dat Christus, althans in Nederland, vergadert tot de Gereformeerde Kerken (onderhoudende artikel 31 K.O.) is juist, als er mee wordt uitgesproken, dat Christus in haar de heilige algemene christelijke kerk vertoont en slechts in zoverre als deze kerken zelf blijven in de gehoorzaamheid des geloofs, blijven een heilige vergadering en verzameling.”

„Onlangs heeft ds. E. T. van den Born in het Utrechtsch Kerkblad uitgesproken, dat Christus vandaag wel vergadert in de valse kerk, maar tot de Gereformeerde Kerken, onderhoudende artikel 31 K.O.

Uit deze wijze van zeggen kan — zeker geheel tegen de bedoeling van ds. Van den Born — zo licht worden afgeleid dat vrijgemaakten de enige katholieke of algemene kerk statisch zouden vereenzelvigen, althans wat Nederland betreft, met de Gereformeerde Kerken onderhoudende artikel 31. Zou dat het geval zijn, dan zouden we gevaar lopen

van de simpelheid der belijdenis tot een simplicisme te vervallen, dat aan het woord is in de door Poederoyen uitgegeven Catechisatieën van Voetius op de vraag: „Welke is de waere Kercke?” met niet ongevaarlijke eenvoudigheid geantwoord wordt: „Onse Kercke.”

Het antwoord op de vraag: „Welke is de ware kerk?” behoort altoos te zijn: Dat vindt ge in Gods Woord en dien overeenkomstig in de belijdenis. Aan die normen voor het herkennen van de ware kerk en het onderkennen van deze van de valse kerk moeten ook de Gereformeerde Kerken, moet ook „onse Kercke” steeds weer getoetst. En dan mag ik vandaag zeggen: ze vertonen de ware kerk, de enige katholieke of algemene kerk. Maar ik mag dat ook slechts zo lang en in zoverre zeggen, als deze kerken zelve blijven in de gehoorzaamheid des geloofs: „een heilige vergadering en verzameling”. Art. 27 n.g.b. En slechts onder dat geloofskritische voorbehoud is wat ds. Van den Born opmerkte juist. Staande in een „plaatselijke kerk”, die de merktekenen der algemene kerk en deze dus zelve vertoont, mag en moet ik tot ieder van wat staat of kwaliteit hij zij, zeggen: „Ge zijt schuldig u bij haar te voegen onderhoudende de eenheid der kerk, u onderwerpende aan haar onderwijzing en tucht, de hals buigende onder het juk van Jezus Christus en dienende de opbouw der broeders, naar de gaven, die God u verleend heeft.” Alzo is „de ordinantie Gods.”

1947

Alzo sprak en schreef ik in 1947. Thans, bijna 20 jaar later, spreek en schrijf ik nog zo. Nooit heb ik de ware kerk, die ik herkende in „onse Kercke” met de Gereformeerde Kerken vereenzelvigd, noch het postadres van enige kerk verward met het gelóófsadres van art. 29 n.g.b.

En in stelling 10 van m'n referaat stelde ik toen:

„Deze kerk heeft geen centraal adres, noch in zekere plaats, noch in zekere personen” op aarde (art. 27), maar alleen in Jeruzalem, dat Boven is (Gal. 4 : 26), bij de enige algemene Bisschop en het Hoofd der kerk (art. 31).

Toelichting:

„Deze kerk heeft op aarde geen centraal adres. Ze is naar artikel 27 n.g.b. niet gelegen, gebonden of bepaald in zekere plaats of aan zekere personen. Ze heeft hier op aarde geen lokaal centrum. Men denke aan Johannes 4, waar de Christus tot de Samaritaanse vrouw zegt, dat met zijn komst de ure kwam en was dat de ware aanbidders de Vader aanbidden noch te Jeruzalem noch op de berg Gerizim, maar in Geest en in waarheid”, d.i. door en in de bediening van de Heilige Geest komt de aanbidding, die de harten in de hemel verheft en toegaat tot de troon-der-genade, de ware ark des verbonds in de hemel. (Hebr. 11 : 16).

Een aards kerkelijk centrum wás er in de bedeling van het oude verbond - Jeruzalem - en zal er in de valse kerk zijn in de residentie van de Antichrist (2 Thess. 2 : 4). Zulk een aardse centrale is prae-christelijk of anti-christelijk.

De universele kerk is ook niet gelegen in „zekere personen”, niet in een stand van „geestelijken”, een „levende kerk”, niet in een pauselijke of synodale hiërarchie.

HAAR CENTRAAL ADRES IS IN DE HE-MEL IN HET JERUZALEM DAT BOVEN IS, BIJ DE ENIGE ALGEMENE BISSCHOP EN HET HOOFD DER KERK.”

Moge ik besluiten met de aanhaling van Stelling 19 uit dat referaat van negentienhonderd zeven en veertig:

„Enig ander dan plaatselijk „kerkverband” ligt buiten het gezichtsveld der belijdenis”.

Dat betekent dat ook 'n gereformeerde classis, provinciale of generale synode niet zulk een centraal adres vormt. En dat de vraag of een plaatselijke kerk de heilige algemene christelijke kerk vertoont niet afhangt van die andere of zij op een classis van gereformeerde kerken vertegenwoordigd is.

Dit alles, met nog veel meer, is dus niet van de laatste tijd, maar van de eerste jaren na de vrijmaking en werd op de genoemde conferentie met instemming o.a. door B. Holwerda en S. Greijdanus aangehoord. K. Schilder was, toen deze conferentie gehouden werd in de U.S.A.

G. Visee

De grote dreiging

(II)

In ons artikel van de vorige week hebben we het een en ander gezegd over het Communisme.

Dat is immers in onze tijd de grote bedreiging voor de huidige mensheid.

Voor nu het in twee grootmachten der wereld de heersende, exclusieve ideologie is geworden. Want ten gevolge daarvan wordt het met al de enorme krachten en machten welke onze eeuw daarvoor ter beschikking heeft gesteld onder alle volkeren gepropageerd.

Ik heb vorige week met enkele schetslijnen het karakter van het communisme pogen te schetsen.

Nu wil ik iets zeggen over de activiteit, het machtsstreven dat aan de communistische ideologie eigen is. Een machtsstreven dat we, als we niet blind zijn, overal om ons in de wereld in de volle, vaak gruwelijke praktijk daarvan, kunnen aanschouwen.

☆☆☆

De eerste grote machtsontplooiing van het marxistisch-leninistische communisme vond plaats tijdens de eerste wereldoorlog.

Lenin, van de aanvang af de onbetwiste leider der russische communisten, had ten aanzien van de greep naar de macht de theorie opgesteld dat deze moest geschieden door een met ijzeren discipline geleide keiharde communistische partij welke gevormd werd uit het industriële proletariaat. Deze partij moest met alle middelen — inderdaad met **alle** middelen ook die welke de „bourgeoisie” verraad, moord, bedrog, leugen noemt — streven naar de „dictatuur van het proletariaat” welke in Rusland het regiem van de Tsaren moest vervangen. En wanneer op deze wijze de revolutie in Rusland een feit zou zijn geworden moest ze daarna in heel de wereld worden verwerkelijkt.

Met het oog op de verwerkelijking van dit program gaf Lenin in het begin van deze eeuw in de greep van zijn marxistische visie op de werkelijkheid een analyse van de politieke situatie zoals deze zich moest ontwikkelen zou de communistische greep naar de macht kans van slagen hebben.

De voornaamste voorwaarde daarvoor was een oorlog welke Rusland moest verliezen! In de situatie waarin zijn vaderland na een verloren oorlog zou verkeren bood zich namelijk de geschikte gelegenheid aan voor de communistische voorhoede om de dictatuur van het proletariaat te bemachtigen. Daarna zou de grote taak aan de orde komen om de communistische heilstaat te realiseren, die geen communistische staat maar een communistische **maatschappij** zou zijn.

Het eerste parool dat Lenin in het begin van deze eeuw daarom aan zijn communisten gaf was: Doe alles wat mogelijk is om Rusland in een oorlog te verwickelen. En zorg er dan voor dat het die oorlog verliest. De ergste en gevaarlijkste vijand van het russische volk leeft namelijk niet buiten maar binnen onze grenzen! En als de oolog eindelijk verloren is moeten we meedogenloos doortasten en genadeloos neerslaan wat ons de voet dwars zet bij onze greep naar de macht.

☆☆☆

Lenin kreeg de grote kans tijdens de eerste wereldoorlog.

Hij was toen een balling en leefde, studeerde en ageerde in Zwitserland. Hij werd in die tijd verteerd van ongeduld en spanning bij de ontwikkeling van deze ontzettende mensenslaching. Terwijl Rusland langzaam maar zeker door de knieën ging kon hij praktisch niets doen om daar de communistische revolutie te ontketenen.

Maar toen is het onbegrijpelijke, het krankzinnige geschied. Het Duitsland van Keizer Wilhelm II heeft het namelijk goed gevonden dat de grootste aller revolutionairen, Lenin, en zijn bondgenoten in een verzegelde spoorwegwagon door „das Reich” via Finland naar Rusland reisden om het Tsarenrijk van binnen uit te vernielen en naar de ondergang te jagen. Dat Lenin met de nederlaag van Rusland een revolutie wilde ontketenen, die Europa op haar grondvesten zou doen schudden zagen de schrandere duitse machthebbers niet.

Er is toen door de leiders der volken, niet alleen door die van Duitsland maar eveneens door die van de Geallieerden — alleen Churchill zag óók toen scherper — een reeks domheden begaan die zeeën van ellende over de mensheid hebben gebracht. Tot op vandaag. En wie weet voor hoe lang nog!

Vóór alles geschiedde dat door Ludendorff — die politieke imbeciel. Hij was het die de reis van Lenin naar Rusland doordreef.

Maar daarbij bleef het niet. Het is algemeen bekend dat de revolutie welke tegen het einde van de eerste wereldoorlog in Rusland uitbrak eerst niet geleid werd door de communisten — de bolsjewisten — onder Lenin, maar door de socialisten — de mensjewiki — wier leider Kerenski was. Het stond daarbij vast dat welke groep het zou gelukken een vrede met Duitsland tot stand te brengen aan de macht zou komen en blijven. De geallieerden hebben toen, om het zacht te zeggen, Kerenski niet de kans gegeven een afzonderlijke vrede met Duitsland te sluiten. Lenin kreeg die kans wel. En hij greep die met beide handen aan. En zo kwam het tot de vrede van Brest-Litowsk in 1917 waarbij Duitsland en zijn bondgenoten veel méér kregen dan ze ooit hadden durven dromen.

Maar wat maalde Lenin om verdragen met kapitalistische landen! Later zou men ze als de kans daartoe gunstig werd, immers weer zonder enige scrupule kunnen annuleren. Dat geschiedde dan ook prompt toen de gelegenheid daartoe gunstig leek. Reeds in 1918 zegde Lenin het één jaar te voren gesloten verdrag weer op! In de tussentijd had Lenin de kans gekregen door middel van onvoorstelbare slachtingen onder zijn tegenstanders zijn revolutie te consolideren. Toen de Westerse volkeren eindelijk het ontzaglijk gevaar dat de westerse wereld bedreigde ontdekten en de contrarevolutie van Generaal Wrangel en Denikin gingen steunen was het te laat. Rusland was toen reeds te vast in de greep van de communisten gekomen.

En Lenin was daarvan de dictator met onbegrensde macht.

☆☆☆

Lenin was op een top een man van de daad. En dan een van de revolutionaire daad, van de revolutionaire machtsdictatuur en de organisatie daarvan.

In zoverre hij theoreticus was — en dat was hij ook tot in de perfectie — was hij theoreticus-van-de-daad. Er leefde in hem een religieuze machtsverheerlijking. En dan nader van de macht op politiek terrein. Een macht die naar zijn innige overtuiging met alle denkbare middelen ook die van agitatie, terreur, wapengeweld, samenzwering, moord, corruptie, verraad — mag en moet worden gevestigd, verstevigd en gehandhaafd. Men kan zeggen: Lenin was de fanaticus van de communistische politieke macht, van het communistische geweld en de communistische dictatuur.

Het was zijn innige overtuiging dat alles mocht worden gedaan wat de realisering van het communisme kon bevorderen. Dat alles wat die realisering naderbij brengt zonder meer goed was. Onze zedelijkheid, zo schreef hij eens, komt voort uit de belangen van de

proletarische klassenstrijd. En: de grondslag van de communistische moraal is de versterking van het communisme.

Voor zichzelf vroeg hij niets. Ten aanzien van geld, weelde, luxe was hij onverschillig. Hij leefde als een asceet. Maar met voluit religieus fanatisme gaf hij zich aan één ding dat al het andere in hem wegdrong, namelijk het aan de macht komen van de communistische élite. En om daartoe te komen waren alle middelen geoorloofd. Om die macht te vestigen is hij dan ook gewaad door stromen van bloed.

Er heerste in Lenin, evenals in alle verintellectualiseerde fanatici een karikatuur van de werkelijkheid. Men hoeft er niet aan te twijfelen: Lenin leefde in de stellige en heilige overtuiging dat hij met zijn verbeten, met alle ook de gruwelijkste middelen gevoerde strijd voor het zwaar verdrukte russische proletariaat vocht en naar een communistische heilstaat streefde. Maar zoals de russische filosoof Berdjajef eens opmerkte: Lenin streed niet voor de werkelijke arbeider, de werkelijke boer, het werkelijke proletariaat. Neen, hij vocht voor de idee van de arbeider, de boer, het proletariaat zoals hij die zich had gevormd en die zijn leven, denken en handelen geheel beheerste. In dat opzicht was hij een monomaan. Daarom en daarvoor offerde hij miljoenen onschuldigen op. Daarvoor leidde hij het russische volk door een hel van verschrikkingen. Daarom en daarvoor maakte hij tientallen miljoenen tot machteloze staats-slaven. Zo onvrij als de wereld ze misschien nog nooit had gekend.

Met deze idee van het proletariaat bezield hij zijn met ijzeren discipline beheerste partij. In de ban van deze idee en met deze partij streed Lenin voor de door hem gewilde dictatuur en vestigde hij die in het oude Rusland. Een dictatuur die naar zijn eigen omschrijving bestond in „de overheersing van het proletariaat over de bourgeoisie; een overheersing die niet door de wet begrensd wordt, die steunt op het geweld en die de sympathie en de steun van de werkende en uitgebuite massa geniet.”

☆☆☆

Het is thans een algemeen bekend feit dat in de leiders van de Sowjet republieken van Rusland vooral in het begin een dodelijke vrees leefde voor het buitenland. Die vrees heeft hun slapeloze nachten bezorgd.

Voor die vrees was alle reden.

De buitenlandse mogendheden vreesden en haatten alle zonder uitzondering de communistische machthebbers en het communistische Rusland. Met moeite werden in Duitsland en Hongarije bloedige en wrede bolsjewistische revoluties neergeslagen. En de grote buitenlandse machten, Engeland voorop, hadden de russische contra-revolutionaire generaal Wrangel en Denikin met alle middelen gesteund. Alleen met de allergrootste moeite was het Trotzki, Lenins medearbeider gelukt de communistische legers naar de overwinning te leiden.

Ten opzichte van de vraag hoe men zich tegenover de dodelijk gevaarlijke buitenlanders machten moest opstellen bestond onder de communistische leiders na de russische revolutie een diepgaand verschil van inzicht. Lenin en Trotzki stonden wat deze kwestie betreft lijnrecht tegenover elkaar.

Trotzki was gefascineerd, men kan wel zeggen gebiologeerd door de Franse revolutie waarvan hij grondig studie had gemaakt. De franse revolutionairen hadden met onbeschrijfelijke élan in korte tijd de zegeningen van de franse revolutie aan heel Europa gebracht. Dat moesten de Russische communisten nu ook doen! Het moest zo snel mogelijk tot een door russische agitatoren aangestookte revolutie komen in alle landen. Uiteraard onder blijvende Russisch-communistische leiding.

Het vermoeden is daarbij meermalen uitgesproken dat Trotzki, gezien zijn persoonlijkheid en eerezucht zichzelf bij deze mon-

diale communistische expansie de rol van Napoleon had toegedacht — Napoleon, het geesteskind, de erfgenaam en de bedwinger van de revolutie.

Maar we weten het: Trotzki's ideeën hebben in de top van de russische communistische partij niet gezegevierd. En — want zo iets spreekt in de communistische wereld vanzelf: hij is tegelijk met het lijden van deze nederlaag in ongenade gevallen en werd een balling buiten de Sowjetrepublieken die hun bestaan vooral ook aan zijn organisatorisch en militair genie hadden te danken.

Ten slotte werden hem op last van Stalin in letterlijke zin de hersens ingeslagen.

Niet Trotzki's idee van de onder Ruslands leiding doorgevoerde wereldrevolutie, maar de door Lenin voorgestane taktiek van de „vreedzame coëxistentie” zegevierde en werd van toen af in praktijk gebracht.

Daarover nog de volgende keer.

Want vooral daarmee hebben we thans te doen.

C. V.

BOEKBESPREKING

Dr. W. H. van de Pol. **Het einde van het conventionele christendom.** Uitg. J. J. Romen en Zonen. Roermond. Maaseik 1966. f 15,90.

De auteur is hoogleraar aan de R.K. Universiteit te Nijmegen. Hij is in de Ned. Herv. Kerk gedoopt, in de Church of England „aangenomen” en is later overgegaan naar de Roomse Kerk. Op blz. 16 lees ik: „Als een leven van nadenken niets anders oplevert dan dat iemand aan het eind van zijn leven over alles nog precies denkt als aan het begin, vraagt men zich af, waartoe al dat denken heeft gediend. Het heeft mij altijd reeds verbaasd, dat theologen niet vaker van kerk of althans van modaliteit en theologische richting veranderen dan gewoonlijk het geval is. Het lijkt wel of voor velen de studie slechts een middel is om de juistheid te bewijzen van standpunten en overtuigingen, die reeds van te voren onomstotelijk vaststaan”. Prof. Van de Pol heeft in elk geval opengestaan voor nieuwe inzichten en standpunten. En mijn indruk is dat hij er nog voor openstaat. Wat op zichzelf een goed ding is. Als de nieuwe inzichten maar beter zijn dan de oude.

We hoeven niet bang zijn voor propaganda voor de R.K. Kerk. De schrijver spaart zijn eigen kerk niet. Hij schrijft op blz. 67: „Eeuwenlang toch heeft de Romeinse Curie door middel van het Heilig Officie in de kerk een geestelijke tucht uitgeoefend, die in onverzettelijkheid en onaantastbaarheid nergens ter wereld haar weerga heeft gevonden.” Wie zou menen, dat dit in de Herv. en Geref. Kerken geheel anders is vindt de auteur tegen zich. Hij schrijft op blz. 138: „Wie geen vreemde is in het Jerusalem van de hervormde en gereformeerde kerken weet, dat het soms even moeilijk is om op te roeien tegen de stroom van een synodale als van een curiale dictatuur. De vormen en methoden mogen verschillen, ook in reformatische kerken is het geraden zich te conformeren aan de wil van de kerkelijke overheid. Conventioneel christendom is krachtens het wezen van conventionaliteit beducht voor een ondermijning van de leer en de orde, zoals deze in een bepaalde kerk gelden. Daardoor is het aangewezen op een principiële leiding en desnoods op maatregelen van strenge tucht”. Helaas kan ik niet zeggen, dat deze tekening geheel bezijden de waarheid is. Ze is maar al te waar.

Er is uit dit boek voor roomsen, hervormden en gereformeerden veel te leren. Op de omslag lees ik: „Het is bestemd voor alle christenen, rooms-katholiek als protestant, omdat de problematiek iedere vorm van het christendom raakt.” Verder staat daar: „De bedoeling van dit boek is in geen enkel opzicht van polemische, apologetische of propagandistische aard. Het wil, op grond van een zo alzijdig mogelijk onderzoek, een antwoord geven op de vraag hoe het komt, dat het conventionele christendom dusdanig ondermijnd is, dat wij de ineensstorting ervan beleven. Het verklaart en doorlicht een godsdienstige situatie, die nu eenmaal een feit is en als zodanig dient te worden benaderd.”

De titel zegt duidelijk genoeg wat de S. denkt van het „conventionele christendom”. We moeten wel letten op het woord „conventioneel”. Zoals de auteur op blz. 64 zelf zegt: „In dit boek gaat het over het einde van het conventionele christendom”. Alle nadruk valt hier op het woord 'conventioneel'. De titel wil geen ogenblik de gedachte suggereren, dat het met het christendom als zodanig, d.w.z. met een waarachtig christelijk geloof en leven, gedaan zou zijn. Bij 'conventioneel christendom' wordt niet gedacht aan de kerkleraren, mystici, ordestichters, reformatoren, missionarissen en theologen maar aan het christendom, zoals het globaal genomen eeuwenlang door de christen van alle dag is opgevat en in praktijk gebracht. Aan dit soort christendom is definitief een eind gekomen. Het is ondermijnd en stort ineen. Doordat dit conventionele christendom het christendom 'van de massa' is geweest, heeft de ineensstorting ervan een massale geloofsafval of minstens een massale godsdienstige onrust tengevolge”. Hij bedoelt dus een zogenaamd christendom, zoals dat reilt en zeilt in deze wereld en vaak nauwelijks van die wereld is te onderscheiden. Te denken is aan die vele "christenen", die alleen bij doop, huwelijk en sterven met de kerk in aanraking komen, maar het verder wel "geloven". Zulke christenen zijn er niet alleen in het buitenland bij miljoenen, maar ook in ons land bij duizenden. Uiteraard komt de S. vele malen op dit onderwerp terug. Het is voor hem geen vraag of er een einde komt aan het conventionele christendom. Het begin van het einde is er al: „Tegen feiten valt niet te argumenteren. Wij moeten ze aanvaarden en ons afvragen wat ons te doen staat” (blz. 74). En op blz. 142 schrijft hij: „Bij gesprekken met op de oude wijze praktiserende christenen over de 'toenemende onverschilligheid' en over 'lege kerken' treft het mij telkens weer hoe weinig besef velen nog hebben van wat zich bezig is in heel de mensheid af te spelen. Weinigen zien de onvermijdelijkheid in van wat er gaande is. Men hoopt op verbetering door interesse te wekken voor de oude vragen en de beproefde paden, door een beter voorbereide en verzorgde prediking, door vernieuwing van de kerkdienst en met name door een levendiger en meer aantrekkelijke kerkzang; op zichzelf voortreffelijke dingen. Het is echter de vraag of bij de dienaren van evangelie en kerk wel voldoende het besef is doorgedrongen, dat heel het conventionele christendom over heel de linie en in al zijn, aan een verdwijnende cultuur ontleende, uitdrukkings- en verschijningsvormen een in hoge mate aangevochten aangelegenheid is geworden”.

Van de feitelijke situatie in de wereld van het rooms-katholicisme geeft de auteur dit beeld op blz. 331: „Onder de nadenkende en meelevende katholieken, leken en priesters, van dertig jaar en daaronder is niemand meer beziel met een persoonlijke en levende belangstelling voor de waarheden en dwalingen, waarover eeuwen lang zo fel gestreden is. De echte belangstelling gaat niet uit naar systemen, naar waarheids-formules, wettelijke bepalingen en rubrieken, maar naar levende mensen, naar niet-katholieke medechristenen en naar heel de wereld. Men vraagt naar de kernboodschap van de bijbel, naar de bedoeling van Christus, naar de toepassing van het Evangelie in het persoonlijke en maatschappelijke leven.

Er groeit een diepe afkeer van legalisme, moralisme en casuïstiek, van elke beknotting van de persoonlijke gewetensvrijheid door kerkelijke maatregelen. Er groeit allerwege een besef van het grote goed van de paulinische 'vrijheid van de christenmens'. Boven alles wordt de christelijke gescheidenheid betreurd en nauwelijks meer geduld. Hiermee hangt samen een groeiende tegenzin tegen alle kwesties, die de gescheidenheid in stand houden. De opgroeiende jeugdige generatie wenst de kwesties opgelost te zien of anders stapt ze er eenvoudig overheen... De controverse-theologische problemen, die de oude kerkleiders en theologen nog in vervoering brengen en hen remmen bij het nemen van de zo noodzakelijke beslissingen, laten de jonge christenen volkomen onverschillig.”

Wie zou menen, dat hiermee alleen de toestand in de rooms-katholieke wereld getekend is, vindt dr. Van de Pol niet aan zijn kant. Hij meent, dat het in de reformatische kerken ook zo staat. Helemaal gelijk heeft hij denk ik niet, maar een beetje wel. Als ik denk aan de gescheidenheid van kerken, die hetzelfde geloof belijden, in alle fundamentele waarheden één zijn, maar om bijzaken gescheiden blijven, dan denk ik dat vele jonge leden dier kerken dat maar een vreemde zaak vinden en het op de duur niet zullen verdragen.

Op alle gebied is er een zekere conventie of traditie en dat is goed. Als niemand zich daaraan zou houden werd het leven een chaos. Maar als er niets anders is dan gewoonten, waaraan men zich klakkeloos houdt, dan deugt het ook niet. Ook niet op godsdienstig gebied. Van de godsdienstige conventionaliteit lees ik op blz. 25: „In het algemeen kan men zeggen, dat godsdienst in zoverre conventioneel is als de godsdienstige overtuigingen en praktijken niet voor waar en goed onderhouden worden, omdat men op grond van persoonlijk nadenken, persoonlijke ervaring en persoonlijk geweten de waarheid en goedheid ervan inziet, maar primair op grond van het feit, dat men het zo geleerd heeft: thuis, op school, in de kerk en in het godsdienstig milieu, waarin men is opgegroeid en waartoe men altijd heeft behoord”.

Als godsdienstige overtuigingen en praktijken niet meer zijn dan alleen-maar conventioneel dan "geloof men het wel", maar dan heeft dit met echt geloof niet veel meer te maken. Want dat is ook wel een gemeenschappelijke zaak — we geloven met al de heiligen — maar ook een persoonlijk er bij betrokken zijn.

Van de godsdienstige conventionaliteit worden de volgende kenmerken genoemd (tot 25 vv.):

1. De "vanzelfsprekendheid, waarmee zonder verder nadenken aanvaard en gepraktiseerd wordt wat wordt geleerd en voorgeschreven”.
2. Deze leringen en voorschriften acht men "voor generlei bestrijding vatbaar..”
3. Deze conventionaliteit geeft "een gevoel van rust, van veiligheid en van geborgenheid”.
4. Op aantasting van de conventionaliteit wordt gereageerd "met hartstochtelijke felheid en verontwaardiging”.
5. Ze wordt gekenmerkt "door een onoverwinnelijke hardnekkigheid”.
6. Ze draagt toch ook "een toevallig en willekeurig karakter”. (Ik denk bijv. aan emigranten, die in den vreemde in een mum van tijd soms voor de kerk verloren gaan.)
7. Een positief kenmerk is "haar bewarende en beschermende functie”.
8. Minder mooi is, dat ze "een zelfvoldaan en bedenkelijk isolement in de hand kan werken”.
9. De leidlieden verdedigen conventionele overtuigingen meestal met kracht en "doen dit veelal door een sterk accent te leggen op de onmondigheid van de massa van het volk”.
10. Conventionaliteit is gewoonlijk verbonden met "vooroordeel”. Waarvan de diepste oorzaak is gelegen in "de angst voor een mogelijke aantasting van de conventionele overtuigingen en praktijken”.

Naar mijn mening hebben alle gemeenschappen, ook de onze, zich wel af te vragen of sommige van deze kenmerken bij hen (of ons) worden gevonden. Als we het vanzelfsprekend vinden, dat ze bij ons natuurlijk niet voorkomen, dan zou dit wel een van de ergste kenmerken zijn van conventionaliteit.

Er staat veel in dit boek waarmee ik het grondig oneens ben. De S. schijnt tot het conventionele christendom ook te rekenen de "geloofsovertuigingen, die een samenvattende kerkelijke uitdrukking hebben gevonden in de apostolische geloofsbelijdenis en de meer uitgewerkte belijdenis van Nicea”. blz. 43. Nadat hij de heilsfeiten en de wonderen van de Here Jezus heeft behandeld schrijft hij op blz. 47: „Ook dit alles is in het conventionele christendom en overeenkomstig het getuigenis van de Heilige Schrift en de geloofsverkondiging van de Kerk altijd opgevat als een feitelijk gebeuren in de letterlijke en volle zin van het woord, als een feitelijk gebeuren en tevens als een gebeuren, dat elk menselijk begrip oneindig ver te boven gaat”. Als dat tot het conventionele christendom behoort, dan behoort het tot een goede conventie, waarin we maar volharden moeten.

Ik heb de indruk, dat de auteur heel ver meegaat met Bultmann, Tillich, Robinson en anderen, die van het Evangelie m.i. niets overhouden. Van deze theologen en filosofen geeft dr. Van de Pol een goed overzicht. Maar hij heeft m.i. veel te weinig kritiek. Mogelijk kan iemand, die terzake kundig is, ons wat meer van bovengenoemde schrijvers zeggen.

Maar hoewel ik het met veel niet eens ben, meen ik dat we ons wel mogen afvragen of ons christendom wel overeenkomstig het Evangelie is. Ik bedoel ons christen-zijn in de praktijk. Daarover worden in dit boek behartigenswaardige dingen gezegd. Bijv. dat de moraal van farizeeën en schriftgeleerden conventioneel was

in die dagen, maar dat de Here Jezus juist tegen hen zich krachtig heeft verzet. Zijn leer en leven waren allerminst conventioneel! Op blz. 53 wordt de volgende vraag gesteld: "kunnen wij in alle oprechtheid staande houden, dat de radicale omkeer van alle maatstaven wat betreft de menselijke verhoudingen, die de kern is van Jezus prediking, metterdaad zijn uitdrukking en toepassing heeft gevonden in de gangbare burgerlijke moraal van het conventionele christendom? Of zouden we moeten zeggen, dat de grote ernst, waarmee het conventionele christendom getracht heeft het gelóof in overeenstemming te doen zijn met het getuigenis van de bijbel, omgekeerd evenredig is geweest aan de geringe ernst, waarmee het gestreefd heeft naar een levenswijze en levenshouding, zoals Jezus die heeft bedoeld?"

Naar het oordeel van de S. heeft het christendom, zoals het reilt en zeilt, zich vaak weinig of niet onderscheiden van een fatsoenlijk jodendom en heidendom. Christenen leefden vaak meer uit de wet dan uit het Evangelie. Vooral het 7e gebod vond alle nadruk. Overtreding van dit gebod werd vaak haast erger geacht dan moord, diefstal, leugen en bedrog. (blz. 55) Men legde vaak meer nadruk op recht en plicht dan op het gebod der liefde, zoals dat voorkomt in de Bergrede en in I Cor. 13. Tegenover zondaren nam het conventionele christendom meestal meer de houding aan van de farizeeën dan van de Here Jezus. Van sociale bewogenheid was in de kerk vaak weinig sprake. Ze koos meestal de kant van de bezittende klassen. De moraal was vaak wettisch. "Vergelijken wij deze wettische moraal met de gelijkenissen, de bergrede en in het bijzonder met de acht zaligsprekingen van Jezus, dan springt het radicale verschil onmiddellijk in het oog. Hetzelfde geldt bij een vergelijking met de vermaningen, die Paulus geeft in zijn brieven". (blz. 57)

Samenvattend moet ik zeggen, dat ik tegen veel beweringen en opvattingen in dit boek radicaal neen zeg. Maar ik moet ook zeggen, dat de lezing mij heeft doen schrikken. Is er ook onder ons niet veel gewoonte-christendom? Waar is de radicale beleving van wat de Here Jezus ons bevelen heeft? Wij zijn sterk in het veroordelen van alles en nog wat, maar wat doen wij eigenlijk voor zondaren en zondaressen? Wat zijn wij en wat doen wij voor de wereld, die God zo lief heeft gehad, dat Hij zijn eigen Zoon heeft gegeven, opdat wie gelooft niet verloren gaat, maar behouden wordt? Wat doen wij voor herstel van de eenheid der gelovigen, die nu van elkander vervreemden in verschillende gemeenschappen?

Dit boek zal gelezen worden. Het verdient het ook. Het heeft alle christenen wel wat te zeggen. "Leken" zullen een groot deel, dat handelt over theologen en filosofen niet verstaan. Maar er blijft genoeg over, dat ze wel kunnen verstaan en mogen ter harte nemen. Van de uitgever vernam ik, dat de tweede druk bijna uitverkocht is en een derde spoedig uitkomt. Het boek is zijn geld wel waard.

H. J. Jager

PERSSCHOUW

God is dood?

Uit de Kerkbode voor Glanerbrug en omgeving van december 1966 namen we het volgende over:

Een rare titel boven een stukje in een kerkblad, vindt u niet?

Toch willen we deze titel handhaven. Natuurlijk niet om te beweren, dat God metterdaad dood is. Niet voor niets plaatsen we een vraagteken, om het oneigenlijke, ja zelfs het tegenwoordige van deze bewering te onderstrepen.

Wat bedoeld wordt is dit: Soms wordt ons geloof in God heel concreet aangevochten, zodat het **schijnt** alsof God dood is.

Niet omdat Góð vandaag niets **doet**, waarom tot de dood van God zou kunnen worden geconcludeerd. Integendeel: we schrijven Gode niets ongerijmds toe.

Maar wel schijnt het alsof God dood is, wanneer wij letten op de mensen, de kerkmensen wel te verstaan. Hebben wij Hem niet dood gemaakt?

En zijn we er niet hard mee bezig, Hem dood te maken of dood te verklaren?

Waar treffen we bij ons het laaiend enthousiasme aan, dat de eerste christenen kenmerkte?

Waar vinden we een diep buigen voor het evangelie van Zijn Zoon?

Men moet het met een kaarsje zoeken.

Neem onze jeugd. Er is ook op catechisatie een grote dosis volslagen interesseloosheid. De goeden niet te na gesproken. Dat is niet zo alleen bij mij, zodat de conclusie zou kunnen luiden: Medicijnmeester genees uzelf. Maar deze klacht is algemeen. We zingen: Hoe branden mijn genegenheeden, om 's Heeren voorhof in te treen... en we doen het, al gapend van de slaap: Hé, hé... wat branden die genegenheeden toch!!! We zingen: Welzalig zijn d' oprechten van gemoed, die ongeveer des Heeren wet betrachten; en we bedoelen ermee: die **ongeveer** des Heeren wet betrachten.

Het christelijk leven van West-Europa is verziekt. Je denkt soms: Zou God heel het christendom hier in het Westen willen opruimen? Zal Hij andere volken, negers, zwarten gaan roepen uit de heggen en stegen, omdat de ter bruiloft genodigden weigeren te komen? Gaat Hij misschien Zijn oude bondsvolk weer opzoeken?

Inderdaad... we houden ons hart vast. We zijn bezig Gods weldaden te verspelen.

Dat is de eigenlijke nood.

Dat is ook de nood in onze kerken, ten diepste.

Wanneer men onze pers leest, kan men een gevoel van bevreemding en teleurstelling niet onderdrukken, omdat op dit gevaar te weinig gezeven wordt, wel daarentegen op "futiliteiten". Soms voel ik de neiging in me opkomen om tegen die pers, die dan gezien wordt als een grote genadegave van God, waarschuwend de vinger in de preek op te heffen: "Mensen, laat u niet misleiden...!"

U kent misschien het verhaal wel van die jongen in Noorwegen, die het dorp enkele malen de stuipen op het lijf joeg, door 's nachts te roepen "De beer... komt er weer aan!!" Wanneer de bewoners dan in nachtgewaad naar buiten snelden en dromerig nog, vroegen: "Waar? Waar?", dan zei ie: "Ha, ha... heb ik jullie effe tuk?" "De beer is er niet". Toen op zekere nacht de beer metterdaad kwam en die dorpsjongen in zijn angst weer riep: "De beer, de beer komt eraan", was er nieman die hem hielp, en werd hijzelf door de beer verslonden.

Ik denk wel eens aan dit verhaal, wanneer ik onze pers lees. De kreten: "Te wapen, te wapen; getrouwen", is niet van de lucht. En als je dan eens heel eerlijk — want we moeten éerlijk de dingen bezien — onderzoekt, wat er gaande is, dan zeg je: "Maar wat is er aan de hand? Vindt u dat nu erg?"

Het gevaar bestaat, dat de mensen worden overstelpt met problemen zo en kwesties zus, zodat ze, wanneer de beer echt en metterdaad komt, rustig doorslapen.

"En de boze overvalt ons als een gewapend man."

Het lijkt er verdraaid wel op, of we een stelletje Midianieten zijn. Het zwaard van de een keert zich tegen de ander. Diegenen onder ons, die van een "Gideonsbende" dromen, bedenken toch, dat Gideon met zijn bende aan de andere kant stonden, niet in het legerkamp, waar de paniek uitbrak.

U weet, dat we niet de bedoeling hebben ons in ons kerkblad met polemiek bezig te houden. Toch wil dat niet zeggen, dat we doen, alsof we vreemdelingen in Jeruzalem zijn.

We behoeven geen polemiek te voeren, wat we wel moeten doen is de gemeente waarschuwen, wanneer het nodig is. En zover acht ik het toch zo langzamerhand wel gekomen.

Want de ellende schijnt alleen maar groter te worden. Men zegt wel. "Polemiek moet er zijn, want daaruit blijkt, dat de kerk leeft". Mensen, die die mening zijn toegedaan, juichen ieder polemisch geluid toe en ze zorgen er zelf voor, dat er nog meer leven in de brouwerij komt. Vergun me dat ik bij deze slagzin (wat zit ons Gereformeerde volk toch bóórdevol leuzen en slagzinnen) deze kritische noot plaats: Volgens het woordenboek is lawaai ook leven: een leven als een oordeel, zeggen we wel. Maar lawaai is nog geen leven, hoewel het leven genoemd wordt. Lawaai is eenvoudig daar, waar het een bende is. Van zulk leven houd ik niet zoveel. Ik geloof ook niet, dat het erg gezond is. Veelal is er zo'n lawaai, waar men zichzelf een oordeel drinkt...!

Het ontbreekt ons aan nuchterheid en geduld, aan waarachtige kennis van onze zoden en ellenden, aan werkelijke vroomheid. En... aan bekeering.

Mag ik even een nuchtere opmerking maken?

Wel: Ergens loopt een dominee weg... en velen schimpen: Huurling! Ze vergeten, dat koning Achab over wie we het in de laatste preken hadden, ook een huurling was, een huurling,

die niet wegliep... en dat zijn de gevaarlijkste.

Maar wanneer op een andere plaats een gemeentelid op zijn eentje in doleantie gaat, dus eigenlijk hetzelfde doet als die huurling-dominee, is hij geen huurling maar een trouwe broeder. Dat mag wèl?

Een ander punt: Gods Woord en de drie formulieren van enigheid zijn richtsnoer. Maar het lijkt erop, alsof de belijdenis geen richtsnoer is, geen leidraad waaraan we ons te houden hebben maar een strop, waar je — neen niet jezelf maar een medebroeder aan kunt ophangen. Maar dat is de bedoeling van de belijdenis niet!! Ofschoon de belijdenis een richtsnoer is.

Een derde opmerking: De samenspreking. In het stukje: Seedorf III schreef ik al, dat, wanneer we samenspreken met iemand en daarbij ons standpunt goed kennen en ons goed weten te verdedigen, van zulk samenspreken geen kwaad hoeft te worden gezegd. Het is onze eigen schuld, wanneer in zo'n geval de zaak niet duidelijk uit de verf komt. We zijn er toch zelf bij? Maar het schijnt wel, alsof we ons vandaag volledig moeten opsluiten in onszelf, alsof we uit de wereld moeten gaan. Ik weet, dat iemand eens werd aangeklaagd, omdat ie zijn roomse buren op de koffie had genodigd. De antithese had hij verloor, weet u... Men doet in de praktijk, alsof niet de synodalen verschillende van ons hebben geschorst, maar alsof wij hen hebben geschorst en afgezet: Zij, de synodalen, zeiden 25 jaar geleden door hun schorsings- en afzettingsbullen: "Jullie zijn kinderen der hel." Wij zeggen, praktisch gesproken, dit nu van hen. Rara... De rollen zijn omgekeerd. Zijn wij soms veranderd?

Misschien ligt hier onze diepste nood; dat we van alles een karikatuur dreigen te maken: Van de antithese, van de belijdenis, van wat eigenlijk leven is, van de K.O., van de kerk... Maken we ons niet belachelijk?

We moesten eens trachten in de gunst te staan bij God en al het volk. En ernaar streven, niet dat er een klein stelletje "getrouwen" overblijft, een Gideons bende, maar dat dagelijks velen worden toegebracht tot de gemeente, die zalig wordt.

U zult dan ervaren, dat God zeker niet dood is: Die richting moet het op. Want anders... anders "houden we" de zaak niet!

Nog even dit: Bovenstaand stukje kunt u beschouwen als een gewetenskreet. Ik heb niemand persoonlijk willen beschuldigen, doch u de ogen willen openen voor de situatie, waarin we ons bevinden. Niemand zegge derhalve, wat de dag na de veroordeling van de "bende van Korach" werd opgemerkt. "Gij hebt des Heren volk gedood".

U hebt een aanval gedaan op de ware kerk, op het volk van God.

Ach, zit toch niet zo hoog in de boom.

Maar begraaft uw terafim onder de eik, die te Sichem is, voordat u optrekt naar Bethel, het huis Gods.

Toestanden in een tijd van welvaart

In een krant, welke weet ik niet precies stond het volgende verhaal:

Driehoog in een steegje in Amsterdam woont een oude weduwe zonder kinderen. Ze loopt moeilijk, is doof en praat heel slecht. Ze leeft op cola en vla. Ze is doorlopend nat en braakt dikwijls. Het wasgoed stapelt zich op. Af en toe komt een buurvrouw de boel wat aan kant ruimen. Verder ligt ze volkomen vergeten en verwaarloosd, wachtend op opname in een verzorgingstehuis. Maar er is geen plaats....

Zo'n bericht klinkt als een vloek — dwars door de lofzangen van de welvaart heen. En vloeken mag natuurlijk niet. Zeker niet nu we juist aan het bijkomen zijn uit de roes van de Sinterklaasfeestjes en langzamerhand weer gaan vooruitdenken aan de knusse gezelligheid van kerstdagen en jaarwisseling. Met kransen en oliebollen en kaarsjes en rotjes en Wim Kan en kalkoen. En vooral niet met vloeken.

Maar wie rustig van de kalkoen wil eten, moet beslist zorgen dat hij niet de lijst onder ogen krijgt, die de katholieke gezinszorg in Amsterdam onlangs heeft opgesteld. Want dat is een lange opsomming van zieke, eenzame, verwaarloosde oude mensen. Grauwe ellende. Midden tussen ons in. Je wordt er beroerd van. Alleen al van het lezen. Dan hoeft je je nog niet eens in te denken hoe erg het zou zijn als je zelf eens zo te liggen kwam.

Zoals bijvoorbeeld die 74-jarige vrouw, die een beroerte heeft gehad. Ze is halfzijdig verlamd en heeft spraakstoornissen. Haar ontlasting heeft ze niet meer in bedwang. Ze is erg zwaar. Haar man — 78 jaar — heeft een dubbele liesbreuk.

Tillen mag hij dus niet. Wel doet hij de grote was en de boodschappen en zorgt hij voor het eten. En nu is die man doorlopend dood- en doodmoe.

In dezelfde stad — gewoon, midden tussen ons in — woont een man van 85 jaar met maagkanker in een vergevorderd stadium. Hij kan niet meer worden geopereerd. Hij krijgt morfine tegen de pijn. 's Nachts moet hij braken. Dan is hij soms zo in de war, dat hij erop los begint te slaan. Met meubilair. Op zijn tachtigjarige vrouw.

Nu kunnen we natuurlijk zeggen, dat het een schande is dat de overheid daar niets aan doet. De overheid had er immers allang voor moeten zorgen, dat er meer bejaardenhuizen komen en meer verpleeginrichtingen, waar zulke zielige oude mensen goed en vakkundig en misschien ook nog liefderijk kunnen worden verzorgd. Dat is zo. Dat had de overheid allang moeten doen. De vraag is alleen of wij dat werkelijk wel belangrijker vinden dan een belastingverlaging.

Want geld kost het natuurlijk wel. Veel geld. Overal in ons land — en dikwijls in armetierige krotwoningen — wonen nog honderden oude mensen, die allang niet meer voor zichzelf kunnen zorgen en naar een verzorgingstehuis zouden moeten — als er plaats was. Bovendien zijn er tienduizenden, die nog wel zelfstandig kunnen wonen, maar zonder hulp in hun eigen huishouding niet alles meer kunnen doen. Alleen al in Amsterdam wonen er 27.000, die beslist dagelijks enige hulp nodig hebben.

Dikwijls steken burens, kennissen of familieleden een handje toe. Maar lang niet altijd. Dat ondervond een weduwe, die onlangs volkomen vervuld in bed werd aangetroffen door de wijkverpleegster, die er eens ging kijken op verzoek van de burens. Want — zeiden ze — we hebben al een week lang niets meer van haar gehoord. Ze beet hongerig in een korst brood — verder was er in het hele huis geen eten te vinden.

Ja — en deze vrouw leefde dan nog. Maar telkens weer lezen we ook andere berichten. Van een vrouw die twee weken dood in bed lag voordat ze werd gevonden. Door haar zoon, die op een zondag zijn moeder kwam bezoeken. Of van een man, die een maand lang dood in de keuken lag voordat de burens hem vonden. Men had hem niet eerder gemist.

Zulke berichten moet je maar niet te diep op je laten inwerken. Je krijgt er zo'n schuldig gevoel van. Want zulke dingen kunnen worden voorkomen door wat meer aandacht aan elkaar te besteden en af en toe een handje toe te steken.

Het klinkt zo simpel. Boodschappen doen voor een invalide man. De vuilnisbak buiten zetten voor een zieke buurvrouw. Een bed verschoonen of voor een bord warm eten zorgen gewone, alledaagse dingen. Maar het kunnen weldaden zijn voor mensen die ernaar liggen te hunkeren — zomaar, midden tussen ons in.

Dit is een momentopname van een van de grootste ellenden in ons land.

We hebben het vaak over de ware kerk. Zou het niet een eerste taak van een ware kerk zijn systematisch naar deze stakkers om te zien?

Zou Christus niet daarop wachten bij zijn kinderen?

EEN BRIEF UIT INDIA

In aansluiting op ons bericht van vorige week, betreffende het zenden van gelden naar ds. Swami Dorai, vermelden wij hier het gironummer meer compleet: 17 37 47 t.n.v. prof. dr. H. R. Rookmaaker te Diemen.

INGEZONDEN

Eénheid in verscheidenheid

Prof. Greijdanus heeft in een gesprek met prof. K. Schilder er op gewezen, dat de brief van Paulus aan de Korinthiërs is geschreven aan christenen uit de heidenen. Niet aan christenen uit de joden.¹⁾

Dezelfde apostel die aan de gemeenten van Galatië schreef: Vervloekt is hij die een evangelie predikt, afwijkend van hetgeen zij van hem hebben ontvangen, zegt reeds in het begin, na

zijn dankzegging tot God, voor de Korinthiërs, dat zij geroepen zijn tot gemeenschap met Gods Zoon Jezus Christus, hun en onze Here. Bij de naam van Hem vermaant hij hen, omdat hij heeft gehoord dat er twisten onder hen zijn: weest allen eenstemmig en laten er geen scheuringen onder u zijn Korinthiërs. Zelf heeft Paulus niet besloten iets te weten onder hen, dan Jezus Christus en dien gekruisigd. (1 Kor. 2:2)

Wat heeft deze apostel o.m. in hoofdstuk 12 hen (en ons) heel duidelijk gewezen op de eenheid in verscheidenheid van de gemeente van Christus, die het Hoofd is van Zijn lichaam dat één is, maar vele leden heeft. Ook velerlei leden, verschillende soorten van leden, blijkens het verband en de opsomming die de apostel geeft. Ook de dienende functie die ze afzonderlijk hebben in het geheel. Om elkaar te dienen, aan te vullen en tot steun te zijn.

Zo is er dus grote verscheidenheid in de eenheid naar de van God gestelde orde. Precies zó spreekt de Heiland Zelf, over de vele woningen in het huis van Zijn Vader, tot Zijn discipelen.

Prof. Schilder zegt hiervan: „dat er in het éne gemeenschapshuis zeer veel „aparte vertrekken” zijn. M.a.w., daar is in de eenheid grote verscheidenheid.” En even verder: „De eenheid is juist hierin gelegen, dat alle bijzonderheid **tot haar recht komt**. Waar de verscheidenheid zich niet kan laten gelden, daar is de eenheid zoek, het leven geschonden.” En aan het eind van: „Het grote avondmaal en „de pluriformiteit” der kerk”, schrijft hij: „En zo is het grote avondmaal in alles groot, groot in de eenheid, wijd in de verscheidenheid”.²⁾ De ouderen onder ons kunnen het weten, dat prof. Schilder vaak heeft gefulmineerd tegen de uniformiteit van het kerkhof, waar men inging tegen de „pluriformiteit” van de kerkleden. De veelvormigheid van hen in het éne lichaam van Christus. Maar allen, ouderen en jongeren weten we wat Paulus daarvan heeft geschreven o.m. in het genoemde 1 Kor. 12. En dat is doorslaggevend, namelijk om ook daarnaar als vrijgemaakten ons leven naar te „reguleren”. Hoe het daarmee staat in vele gevallen vandaag? We menen, helaas: niet best! Dat wijst de praktijk immers wel uit, in bepaalde gevallen. Er zijn dan toch maar „scheuringen” in onze kerken. Wie kan het ontkennen? En waarom? Omdat er „valse profeten” onder ons zijn, die als „wolven in schaapskieren” zijn binnengeslopen? Mensen, die b.v. door moderne Schriftcritici als Bultmann c.s. worden meegesleept en daardoor trachten de gemeenten te verwoesten, omdat zij „een ander evangelie” brengen? (Niet dat die bedreiging er niet zou zijn, die is er uiteraard altijd, vandaar dat verhoogde waakzaamheid is en blijft geboden.)

Gode zij dank, niet van dat alles. Twisten, scheuringen zelfs, ze zijn er, omdat men in het algemeen zich niet wil laten dwingen in een bepaald keurslijf van mensen-meningen en interpretaties van de belijdenis. Niet wil meedoen om „een kerkje van gelijkgezinden te forceren”. Dat is helaas „de tragiek” van het kerkelijke (samen-) leven op meerdere plaatsen in ons land, die door een overwegende stroming wordt veroorzaakt.

Wij zijn allen christenen uit de heidenen. Evenals de Korinthiërs. Maar ook van ons geldt wat Paulus zegt tot de Galatiërs: „gij allen zijt immers één in Christus Jezus.” (3:28)

S. v. Wouwe

^{1) 2)} „Wat is de hemel” blz. 78, 162, 165. 2e druk.

KERKNIEUWS

Beroepen: te Hilversum: Drs. D. Deddens te Leeuwarden; te Ommen: Ds. R. Timmerman te Bunschoten-Spakenburg; te Alkmaar (in samenwerking met Broek op Langedijk): Ds. D. Nieuwenhuis te IJmuiden.

Aangenomen: naar Hengelo (2e beroep): Ds. M. Brandes te Meppel.

Bedankt: voor Daarlerveen: Ds. C. Bijl te Sappemeer; voor Vlaardingen: Ds. R. Houwen te Hattem; voor London en Watford

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstraat 7, Kampen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester: Van Lynden van Sandenburglaan 16, Utrecht. Telef. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist. Telef. 03404-12452

Abonnementenprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117.
Advertentieprijs 20 ct. per mm
Familieberichten 15 ct. per mm

(Can. Ref. Churches): Ds. J. W. Beekman te Hilligersberg-Straatweg.

Beroepbaar: Kand. J. C. Post, Kanaalstraat 8 te Leeuwarden, tel. (0 5100) 27403 is door de Classis Leeuwarden praeparatoir geëxamineerd en beroepbaar verklaard.

GEEN NIEUWE GRONDEN

Over een schrijven van de classis Zwolle inzake de positie van de hoogleraren ter synode sprak de kerkeraad van Assen uit, dat er geen nieuwe gronden in de missieve van de classis Zwolle zijn aangevoerd, waarom besluiten van vorige synodes niet meer van kracht zouden moeten blijven.

ROTTERDAM-FEYENOORD

De kerk van Rotterdam-Feyenoord heeft per 1 januari 1967 opgehouden te bestaan. De kerkeraad had aan de classis meegedeeld, dat het noodzakelijk was tot opheffing van het zelfstandig bestaan van deze kerk te komen.

Rotterdam-Feyenoord werd (in samenwerking met Kralingscheveer-Krimpen aan de IJssel) gediend door ds. J. Blokland, die een beroep van Rotterdam-Delfshaven voor de geestelijke verzorging onder varenden heeft aangenomen. De kerk telde volgens het Handboek 1966 63 zielen, die zich merendeels hebben gevoegd bij de kerk van Rotterdam-Zuid.

ADRESSEN

Scheveningen: scriba: M. Sleggers, Stevinstraat 42, Scheveningen, tel. (070) 559134.

GEZOCHT:

PENSION

(huiselijk verkeer)

te Hengelo of omgeving,

door H.T.S.-er, voor februari, maart, april 1967.

A. J. v. d. Welle, Vlissingen, Vredeshoflaan 11.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij